ARMENIA, Journal en langue Arménienne fondé à MARSEILLE en 1885

ԱՐՄԱՏԻ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲՈԺՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ամբողջ 34րդ տարեշրջանի (1918 օգոստոս–1919 յուլիս) բաժնորգագինն է 20 ֆրանգ. Թիւրքիոյ և Պարսկաստանի համար 10 ֆրանգ, կանխիկ։ Ամսական բաժնորդագինն է 2 ֆրանգ. Թիւրքիոյ և Պարսկաստանի համար 1 ֆրանգ.։ Նամակ կամ դրամ դրկել այս հասցէով.

M. PORTOUKALIAN
Directeur du journal *Armenia*
MARSEILLE (France)

ԼԴ ՏԱՐԻ
Թիւ 43

1919 ՄԱՅԻՍ 28 Դ.
(Հ. Տ. 1919 Մայիս 15)

ՊԱՏՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ ամսամբ միայն կը հրատարակէ իրեն դրկուած գրութիւնները։ Պարտաւոր չէ վերադարձնել չհրատարակուած ձեռագիրները։

Յանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով։

Յանուցման 1 միջակ գիրը 1 սանդիմ կարժէ. Ի գլխագիրը 2 սանդիմ։

Les annonces en français et en arménien sont reçues au bureau de la Rédaction : Place Alexandre-Labadié ,17

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Իրատես ըլլանք. — Լուրեր Հայաստանէն. Կեանքը Հայաստանի մէջ. — Նամակ Իտալիայէն (Հռոմ). — Հայ լեզուն Կիլիկիոյ մէջ. — Վաճառականութիւնը Ատանայի վիլայէթին մէջ. — Ծրագրուած կը գործեն. — Ամփոփում Հայ Ազգային Համագումարի աշխատութեանց եւ որոշմանց. — Ջօրաւար Կորկանեան փարիզ եկաւ. — Կ. Կիւլպէնկեանի կտակը. — Հայ կնոջ մը նուէրը իր գիւղը զաւակին. — Ձեւիրատուութիւններ Ամերիկայէն. — Թիւրքիա. — Գերմանիա. — Յանուցումներ։

ԻՐԱՏԵՍ ԸԼԼԱՆՔ

Հայերս որքան որ խորագէտ և վարպետ հաշակուած ենք առեւտուրի մէջ, նոյն աստիճան միամիտ ու պարզամիտ տարրեր ունինք ազգային գործերու և հասկացողութիւններու համար, այնպէս որ եթէ մէկ կողմէ չափազանց յոռետեսներու, ամէն բանի չհաւատացողներու բաւական աչքառու թիւ մը կը հաչուենք մեր մէջ, միւս կողմէ նուազ քանակ մը չկազմեր սահմանէն դուրս ինկած լաւատեսներու, խանդավառներու բանակը։ Առնք առհասարակ երազներով կը սնանին, օդային ենթադրութիւններով հաչիւներ կընեն և կը կարծեն թէ իրականութիւնն ալ իրենց պէս կը դատէ քանի որ այդպէս պէտք է ըլլայ։

Եւ ճիշդ այս երկու ծայրերուն վրայ է մեր սխալը. այնպէս որ անժամանակ չէ երբէք մեր ազատութեան լուսածագին մօտ անդրադառնալ վերատին այս խնդրին վրայ և պատրաստուիլ վաղուան համար աշխուրջ քաղաքացիներ դառնալու։

Նախ տեղիք չկայ չափազանց յոռետես ըլլալու. թէև շատ դժուարութիւններ կան մեր առջև որոնց պէտք է յաղթել, բայց ո՞ր մէկ մեծ գործ հեշտութեամբ կը լուծուի ինքնին և մեր ազատութեան հարցը փոքրիկ գործ մը չէ և յոպմանակի ամենէն դիւրաւոր ապրանքը ինքնավարութիւնն է որ անվնաս աշխատութեան կը վազէ մարդը, մինչ ծայրայեղ յոռետեսութիւնը կը թուլցնէ, կը ջլատէ ամէն կորով և խանդ։ Միւս կողմէ նոյնքան վնասակար է չափազանց երազատեսութիւնն ալ. ինչպէս առաջինները կը կարծեն թէ մենք մեզմէն աչքին կըբնանք ընել, անկարող ենք, երկրորդներն ալ ճիշդ ասոր հակառակը կը բնականին թէ մենք ամէն ոյժ ունինք, պէտք չունինք ոչ մէկ աջակցութեան, կրնանք աշխարհը իրար անցնել մեր բազմահազար բանակներով հալչն հալչն։

Ո՛ր կը տանին մեզ այս երկու հակընդդէմ ճանապարհները որոնց ծայրերը իրար կը միանան ի վերջոյ արդիւնքի տեսակէտէն։

Վաղը երբ կունենանք մեր ազատութիւնը, այս կերպ չէ որ պիտի կրնանք պաշտպանել և տնականացընել զայն. այլևս ժամանակ է որ գիտակցինք մենք մեր վիճակին և խորհինք թէ ի՛նչ կարող ենք ընել և ի՛նչ բան անկարող. եթէ կը մեզադրենք օտարները որ մեզ չեն ճանչնար, մենք մեզի մեզադրենք որ զիրար իրապէս ճանչնալու չենք հետաքրքրած։

Իրաւ է որ ունինք շատ օգտակար և արժէքաւոր տարրեր մեր մէջ ո. րանք լաւ կազմակերպութեամբ թանկագին ծառայութիւններ կրնան մատուցանել մեր հայրենիքին. ունինք կռուող դիւցազն տարրեր, ունինք մտաւորականներ, դրամատէրներ և այլն. բայց չունինք ամենէն կարևորը, ասոնց հաւաքական քանակը, ոյժը։

Փոխանակ սին յոյսերով կամ մրտավախութիւններով ոգևորելու կամ թուլանալու, դիտենք մեր ներքին իրականութիւնը իր յոռի և լաւ կողմերով մէկտեղ և կազմակերպենք պետութիւն մը կառավարելու ոյժը։

Ի սկզբան պէտք ունինք օտար աջակցութեան, բայց սխալ է չափազանց յոյսեր դնելը անոնց վրայ. ամենէն առաջ մեր յոյսը մեր վրայ պէտք է ծանրացնենք, մեր կարողութեան, մեր ոյժին վրայ և ըստ այնմ գործենք. անհատական կեանքի մէջ իսկ այս այսպէս է, ո՛ր կը մնայ պետական ազգային կեանքի տեսակէտէն։

Կամքը ինքնին բաւարար չէ. հարկաւոր է նաև այդ կամքերու միութիւնը որովհետև հայրենիք մը մէկ հոգիով հայրենիք չէ ալ հազարներով. ուրեմն այդ հազարները պէտք է իրար հասկնան, պէտք է քննեն մեր ապրած ու ապրելիք պայմանները, պէտք է աչքի առջև ունենան մեր պահանջները, մեր վիճակը և նաև բոլոր այն տարրերը որոնցմով պիտի գոյանայ մեր հայրենիքը իբր անկախ պետութիւն։ Այս է իրատեսութիւնը։

Եթէ մենք մեզի իրապէս ճանչցած ըլլայինք, գիտնայինք մեր յատկութիւններու և թերութիւններու որպիսութիւնը, արժէքը, դիւրաւ կը չափէինք մեր կարողութիւնը, ու ըստ այնմ կը խորհէինք մեր ընելիքին ու չընելիքին վրայ։

Ո՞ր պահանջներու առջև կը գտնուինք այսօր ու պիտի գտնուինք վաղն ալ, ինչպէս միշտ. անհրաժեշտ է գիտակցիլ անոնց և ինքնավստահութեամբ աշխատիլ հաւաքական ներքին ոյժ մը գոյացնելու որը միայն մեր ազատութիւնը կրնայ վաստկիլ և տնականութիւնը երաշխաւորել։

Թ. ԵՂԻՇԷ

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԷՆ

Ջօրապետ Անդրանիկի կամաւորներէն մին Սիսեանի Անգեղակոթ գիւղէն կը գրէ մեզ մարտ 30ին.

Գորիսէն մեկնեցանք վերջապէս, և Երևանի ճամբան բռնեցինք։ Մի քանի օր Սիսեանի շրջանը պիտի մնանք, նախ գաղթականներով զբաղելու և երկրորդ սպասելու համար որ Դարալագեազ տանող լեռնային ճանապարհը, որուն պիտի հետևինք, մի քիչ թեթևնայ ձիւնէն։

Պատմական Սիւնիքի մէջ ենք։ Այժմ քալափոխի՝ հայ տիրապետութեան հետքեր. վանքեր, բերդեր, խաչքարներ։ Թուրք գիւղերու մէջ իսկ կ'երևան հին եկեղեցիներու աւերակներ, հայ արձանագրութիւններով գերեզմանոցներ, են.։ Առաջ այս գիւղերը հայկական են եղեր. հիմա ալ հայկական դարձան։ Մնցեալ աշնան մարքսիզմով այս շրջանը, և թշնամիներէն ոչ մի հատ ձեց այս կողմերը։ Անոնց գիւղերը կը բնակին հայ գաղթականները, Բասենի, Մուշի, Խնուսի վերապրողները։

Որոտան գետը գիւղին տակէն կ'անցնի առատ ու հզօր ձուկերով։ Երեկ տեսայ Որոտնայ հռչակաւոր վանքն ու գիւղը, կրկին հայացած։ Այսօր Քարաքիլիսէ էի. գետ կանգնած է «ան եկեղեցին», որ իսկապէս սնցած է լէնկթիմուրի ձգած հրդեհին ծուխէն։

Մեզ հետ են երկու անզէնցի սպաներ, որոնցմէ մին Հարրոսի վարժարանի ուսուցիչ Մէհըր Ձիպէնն է, ազնիւ ու հայասէր։ Երկուքն ալ հաճոյքով կը վայելեն Հայաստանի օդը, ջուրը, կեանքն ու տեսարանները։

Գարունը սկսած է հասնիլ, ի մեծ ցնծութիւն գաղթականներու, որոնք սար ու ձոր ինկած՝ ուտելի բոյսեր կը հաւաքեն։ Խեղճերուն մէկ քառորդը մեռաւ քաղցէ, ցուրտէ, հիւանդութիւններէ։ Շատեր սկսած արդէն, ձիեր ու էշեր կերան։ Հիմա կը սպասեն որ թոյլ տրուի իրենց և նորէն երթան լեցուին «խայրենիք»ով, որու քով այս տեղերը հաւ չունին իրենց համար։

Քաղաքական տեսակէտով, մեր յարաբերութիւնները Անգլիացիներուն հետ շատ լաւ չեն այս շրջանին մէջ։ Տեղացիները վարուիլ չգիտեն. իրենց թերթերէն ոմանք անպատճառ յօդուածներ կը հրատարակեն, Տօն Գիշոտի պէս պայքար կը պատրաստեն հովմաղացներու դէմ։ Մակայն ստոյգ է թէ Սիւնիքին ու Արցախին Ազրպէյջանի հետ կցումը անիրաւութիւն պիտի ըլլար մեր ազգին նկատմամբ։

ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Երեսփոխանական ընտրութիւններ.— Վարչապետի փոփոխութիւն.— Սովը եւ համաճարակը կը մեղմանան.— Վիճելի հողամասերը։

Թիֆլիս, 28 Ապրիլ

Այս միջոցիս հայկական Հանրապետութիւնը ոգեւոր եւ եռուզեռ օրեր կ'ապրի։ Առաջին անգամն է որ հայ ժողովուրդը իր ուղղակի քուէովը պիտի ընտրէ իր Խորհըրդարանը։ Այս պահուս հայ քաղաքական կուսակցութիւնները, ինչպէս ամէն քաղաքակիրթ երկրի մէջ տեղի կ'ունենայ երեսփոխանական ընտրութեանց միջոցին, տենդոտ ընտրական պայքար կը մղեն։ Այս երրորդ անգամն է որ Երեւանի նահանգը այսպիսի ընտրական պայքար կը տեսնէ։ Առաջինը ռուսական Սահմանադիր ժողովի ընտրութիւններն էին. երկրորդը տեղի ունեցաւ մոտ չորս ամիս առաջ՝ քաղաքային ընտրութեանց (պէլէտիէ) առթիւ, և վերջացաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան յախջախիչ յաղթանակով։ Բայց այս անգամ ընտրութիւնները աւելի ընդհանուր են և հետեւաբար աւելի ոգեւորուած։

Երեսփոխանական ընտրութիւնները, զոր հայկական կառավարութեան առաջարկով Հայաստանի Խորհրդարանն էր որ որոշեց, տեղի պիտի ունենան յունիս ամսոյ մէջ. բայց արդէն իսկ սկսած են նախապատրաստական աշխատանքները, փրօփականտները, և այլն։ Հայ ժողովրդական կուսակցութեան պետ Պ. Մելիքսէթ Բաթումեանց որ փարիզ պիտի մեկնէր իբրև երրորդ պատուիրակ հաշտութեան համաժողովին մօտ Հայաստանի Հանրապետութեան պատգամաւորութեան, յետաձգած է իր մեկնումը ընտրական պայքարը վարելու համար։ Տենդոտ գործունէութեան մէջ են նաև միւս կուսակցութիւնները։

Հայաստանի Երեսփոխանական ժողովին անդամակցելու պիտի կոչուին նաև Արեւմտահայեր(*)։ Այս կերպով Հայաստանի Խորհրդարանը պիտի դառնայ աւելի համազգային, կորիզը դառնալով վաղուան Միացեալ Հայաստանի ազգային ներկայացուցչութեան։ Արդէն ասկէ առաջ Երեւանի մէջ գումարուած Արեւմտահայ Բ. համագումարը որոշում մը քուէարկեց այդ մասին, և առաջարկեց. Հայաստանի Խորհրդարանին մէջ ընդունիլ արեւմտահայութեան կողմէ տասներկու ներկայացուցիչներ։

Վերջերս մէկ քանի փոփոխութիւններ եղան Հայաստանի դահլիճի կազմին մէջ։ Վարչապետ Պ. Յովհաննէս Քաջազնունի հրաժարած ըլլալով, նախարարապետի պաշտօնին կոչուեցաւ ներքին գործերու նախարար Պ. Ալեքսանդր Խատիսեան։ Այս փոփոխութիւնը երբէք անկարմի մը բնոյթը չունի, քանի որ նոր վարչապետն ալ նախորդին պէս Հ. Յ. Դաշնակցութեան կը պատկանի։ Ջօր. Հախվերտեանի տեղ պատերազմական նախարար անուանուած է Ջօր. Ազարաեան՝ օդնական ունենալով Դրօն։

Սովը և համաճարակը արդէն սկսած են մեղմանալ, շնորհիւ կառավարութեան կողմէ ձեռք առնուած միջոցներուն։ Համաճարակի աւերներուն նկատմամբ Հայաստանի առողջապահական վարչութեան կողմէ հրատարակուած օրական զեկոյցները արդէն որոշապէս ցոյց կուտան թէ բծախտը իր սաստկութիւնը կորսնցուցած է և հետզհետէ բոլորովին անհետանալու վրայ։ Մարդ պարզապէս կը սարսափի վերջին 6 ամիսներու կորուստներու ցանկը աչքէ անցընելով։ Բացի Ռուսահայէն, Սրամէն, Աւետիք Շահխաթունեանէն, Թադէոս Խզմալեանէն և ուրիշ մեծ հասարակական դործիչներէն, հիւանդութիւնը հազարաւոր զոհեր տարաւ։ Վերջերս Դանձակի մէջ բծախտէ մեռաւ է նաև Ֆուժայի նախագահի օգնական ծերունազարդ դաշնակցական Յ. Մելիք Բեգլարեան։ Սոչն ալ մեծապէս մեղմացած է՝ ամերիկեան օգնութեան չնորհիւ։ Ամենէն աւելի սովի ենթակայ գաւառներն են Սուրմալուն և Սարտարապատ, իսկ ամենէ աւելի ապահով՝ Ներ Պայազէտ և Շարուր Դարալագեազ, ինչպէս վերջերս յայտարարեց Հայաստանի կրթական նախարար Պ. Մելիք Դարակէօզեան։

Վիճելի հողամասերու խնդիրը կը մնայ առկախ։ Երկուտեք կը սպասեն Փարիզի խաղաղութեան համաժողովի տալիք որոշման, որովհետև կարելի չէ եղած որ և է բարեկամական կարգադրութեան յանգիլ։ Ամենէն աւելի Ղարաբաղի խնդիրն է որ վէճի նիւթ է Հայաստանի հանրապետութեան և Ադրպէյճանի միջև։ Ղարաբաղի հայ ազգաբնակութիւնը՝ որ բնակչութեան ստուար մեծամասնութիւնը կը կազմէ, ոչ մէկ գինով չուզեր Ադրպէյճանի լուծին տակ մնալ։ Հայկական Ղարաբաղի ազգային խորհուրդը ընտրած է Պ. Պ. Ա-ոաքել Բաբախանեանը (Լէօ) և Մ. Ղարաբէգեանը՝ իբրև դիւանագիտական ներկայացուցիչ հայկական Ղարաբաղի կողմէ Դաշնակից հրամանատարութեան և տեղական նորաստեղծ հանրապետութիւններու մօտ։ Ու լուծուած չէ նաև հայ—վրացական հողային վէճը, թէև բարեկամական յարաբերութիւններ սկսած են երկու երկիրներու միջև։ Գալով Կարսի, արդէն հայ գաղթականները սկսած են վերադառնալ հոն։ Կարս կը գտնուի զօրավար Յովսէփեանի։

(Ձակատամարտ)

ՁԱԿԱՏԱՄԱՐՏ

Օրաթերթ

Բարբարոս Թիւրք դահիճների ձեռքով հայ ազատութեան զոհուած ԱԶԱՏԱՄԱՐՏ օրագրի ընթերցողները կրնան գէթ մխիթարուիլ, իմանալով որ անոր աճիւններէն վերածնած է այժմ ՁԱԿԱՏԱՄԱՐՏ լրագիրը։ «Ձակատամարտ» ժառանգած է իր ծնողների կորովն ու գաղափարները եւ կը շարունակէ անոնց կտակած ազատամարտը։

Բաժնորդագին արտասահմանի համար՝ տարեկան 280 ֆր., վեցամսեայ 140 ֆր.։

Հասցէն «Djagatamart» Journal arménien, Rue Cabristan N. 37. Péra. Constantinople.
(Poste militaire française)

ՆԱՄԱԿ ԻՏԱԼԻԱՅԷՆ

Հռոմ, 20 մայիս 1919

Վերջապէս տեղի ունեցաւ հանդէսը ի նպաստ հայ որբերու ու տարագրեալներու, որու մասին քանի մը անգամ ստիպուեցայ խօսիլ իմ թղթակցութիւններուս մէջ։ Յաջողութիւնը շատ մեծ եղաւ։ Բնական է որ յաջողութիւնը դրամական հասոյթին վրայ չը կայանար, որքան հայկական գաթին համար եղած պրօպականին մէջ. թէպէտ դրամական հասոյթն ալ յարգելի գումար մըն է, մօտիկ 8.000 ֆրանգ։

Ինքզինքս պարտական կը զգամ ըսելու որ յաջողութեան մեծ մասը կը պարտինք Իտալիոյ Հայկական Գումիթէի Հռոմի երիտասարդ բայց գործունեայ ներկայացուցչին՝ ուսանող Պր. Ա. Օրագեանին։

Մեր որբիկները պատուեցին, իրենց ներկայութեամբ հանդէսին, նախարարներ, դեսպաններ, երեսփոխաններ ու Հռոմի բոլոր բարձր ազնուականութիւնը։

Ահաւասիկ համառօտիւ ծրագիրը հանդէսին։

Հանդէսը բացուեցաւ, ինչպէս որ կան նուագախումբի կողմէ, զարնելով Իտալիոյ ու մեր «Բաժ փորտան» քայլերգները, որոնք ժողովուրդը ատկի վրայ ու կրօնական լռութիւնով մտիկ ըրաւ։ Յետոյ Հայկական գումիթէի ներկայացուցիչը երկու խօսքով չնորհակալութիւն յայտնեց ներկաներուն, իրենց ցոյց տուած համակրանքին համար մեր որբերուն հանդէպ. կարդաց նաև վսեմ. Պօղոս Նուպար փաշայի մէկ հեռագիրը, որով Ազգային Պատուիրակութեան նախագահը հայ ազգին երախտագիտութիւնը կը յայտնէր բոլոր Իտալիոյ, Polli թատերախումբին կողմէ ներկայացուցեալ «La donna romantica e il medico omeopatico» կատակերգութիւնը։ Հանգիստ մը ջոցներուն, Օրիորդ Մ. Մկրտիչեան (որուն մասին խօսած եմ արդէն Ամէնիայի մէջ) իրեն անոյշ ու դգայուն ձայնով հայկական կտորներ երգեց, որոնք շատ յուզեցին ներկաները։ Օրիորդը մասնաւոր շնորհաւորութիւններ ստացաւ D'Annunzioի կողմէ որ ներկայ էր հանդէսին։

Այս անգամ ալ Հռոմի հայ ուսանողները, ներկայացման միջոցին, ներկաներուն բաժնեցին կոչ մը Իտալիոյ ժողովուրդին ուղղուած՝ Հայաստանի անկախութեան համար, պատրաստուած հայկական գումիթէի կողմէն։

ՍՕՍ

ՀԱՑ ԼԵԶՈՒԻՆ ԿԻԼԻԿԻԱՅԻ ՄԷՋ

Մերսինէն ապրիլ 28ին գրուած է «Ձակատամարտ»ին.

«Երեսթները ցոյց կուտան որ կիլիկիոյ նկատմամբ մեր բաղձանքները կիրագործուին։ Նշանակալից երեսթ մը այսօր երեան եկաւ։ Ատանայէն և Տարսոնէն եկած բոլոր հեռագիրները հայերէն էին։ Հայերէն Այբբենարան ուղարկուած է հեռագրի պաշտօնեայներուն և հրահանգուած է հեռացնել և այլևս չընդունիլ հայերէն ու ֆրանսերէն չգիտցող պաշտօնեայները։ Եւ ուրիշ շատ մը երեսթներ։»

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԱՏԱՆԱՅ ՎԻԼԱՅԷԹԻՆ ՄԷՋ

Մարսէյլի Առեւտրական Սենեակը (Chambre de Commerce de Marseille) կը յայտարարէ որ գրաւեալ թշնամի երկրամասերի Հիւսիսային գօտիին (Կիլիկիա) վարիչ Տ. Պրէմոնէն ստացած է

1. 1913 թուականին Ատանայի վիլայէթէն արտահանուած վաճառքներուն ցուցակ մը.

2. 1913 թուականին Մերսինի նաւահանգստէն եղած ներածութիւններուն ցուցակ մը.

3. Մէկ տարիի համար նախատեսուած ներածութիւնների վիճակագիր մը.

4. Ատանայի վիլայէթի տանճագործներին (գաւառ) մէջ հողագործութեան համար պէտք եղած գործիքներուն և բերքերուն վիճակագիր մը։

Այն վաճառականներ և արհեստաւորներ որոնք կը փափաքին աչքէ անցունել այդ վաւերաթուղթերը, կրնան դիմելով Վաճառականութեան Տեղւոյ Քարտուղարութեան (Palais de la Bourse)։

ԾՊՏՈՒԱԾ ԿԸ ԳՈՐԾԵՆ

Անցեալ օր երեկոյին ձերբակալուած է Թուրք մը որ ինքզինքը Հայ ձեւացնելով, շատերու, մանաւանդ արձակուած Հայ զինուորներու հետ յարաբերութիւն հաստատելու տեսակ աշխատանքներ կըներ։ Ան խնդրած է Հայերէն որ զինքը Հայ կոմիտէին (Ազգային Միութեան) քով ֆէտայի արձանագրեն, որպէսզի կարողանայ «ամէն օր քանի մը հոգի մորթել այն Թուրքերէն, որոնք մեզ վսյրագօրէն ջարդեցին»։ Իր այս խօսքերը կասկած կը յարուցանեն Հայերու մէջ, որոնք զինք կը հետապնդեն ու ձերբակալել կուտան։ Ինք յայտներ է թէ Ղազանցի է, իր անունը Եուսուֆ է, մօրը անունը Զարասաճ և հօրը անունը Խարահիմ։ Իբրև թէ շատ վաղուց իր քաղաքէն ելած է և հայերէն խօսիլն ու խաչակնքելը մոռցած է։

Դուրս կուգայ որ այս խոովայողը շատ լաւ գիտէ նաև հնդկերէնը։ Անտարակոյս վտանգաւոր այս անձը մինակ և ինքնագլուխ չէ որ կը հետապնդէ այսպէս ծրագրուած դաւադրութիւն մը Հայերու դէմ։ Այս պատճառով ալ աւելորդ չըլլար զգուշացնել մեր հայրենակիցները այս տեսակ ծպտուած ու դիմակաւոր սրիկաներու դէմ։

(Կիլիկիա)

ԱՄՓՈՓՈՒՄ ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ԱՇԽԱՏՈՒԹԵԱՆՑ ԵՒ ՈՐՈՇՄԱՆՑ

(Շար. 42րդ Թուէն եւ վերջ)

Օրակարգի նիւթ կազմող և վերեւ թուուած այս խնդիրներէն զատ, Համագումարը իր նստաշրջանի միջոցին զբաղեցաւ նաև կարգ մը խնդիրներով՝ որոնցմէ յիշենք Հայկական հողամասերու գինուորական դրաւման, Կիլիկիոյ և Սիւրիոյ մէջ ապրող տարբեր հայ ժողովուրդին ապահովութեան, Արեւելեան Հայաստանի սովաբեկ հայ ժողովուրդին պարենաւորման, Կիլիկիոյ համար բժշկական մխիթարի մը, հիւանդանոցի կազմածներու, դեղօրէից և զգեստեղէնի հինգպէս նաև Արեւելեան Հայաստանի համար դեղօրէից առաքման խնդիրներ։ Ատոնցմէ վերջիններուն համագումարը յայտնեցաւ մասամբ գոհացում տալ Պատուիրակութեան տրամադրելի միջոցներով։

Ա. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

ՀԱՅՈՑ ՀԱՐՑԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

Հայոց հարցի վերաբերյալ մեր վերջին հրատարակությունը, որ լույս տեսավ 1916 թուականի վերջերը, ամբողջովին սպառվեցավ, ընդհանուր պահանջմունքին չկարողանալով բավարարել։ Ներկայ հրատարակությունը, որ մեր հայրենասեր ընթերցողներուն կը ներկայացնենք, ոչ միայն նոր տեղեկություններ կը պարունակէ, այլև ամբողջական պատկերը կուտայ հայ ժողովրդի ներկայ դրության։

Ներկայ հրատարակությունը կը բաղկանայ հետևյալ բաժիններէն.

Ա. Ներածություն։

Բ. Հայերը Թուրքիոյ մեջ (տարածություն, բնակչություն, ազգագրական սահմանները, հայերը Թուրքիոյ մեջ, հայերը Կովկասի մեջ, հայերը Պարսկաստանի մեջ, հայերը Եգիպտոսի մեջ, հայերը Ամերիկայի մեջ, հայերը Ռումանիոյ մեջ, հայերը Բուլղարիոյ մեջ, հայերը Հնդկաստանի մեջ, հայերը Ավստրալիոյ մեջ, հայերը Աֆրիկայի մեջ, հայերը Ֆրանսայի մեջ, հայերը Անգլիոյ մեջ, հայերը Գերմանիոյ մեջ, հայերը Հոլանդիոյ մեջ, հայերը Իտալիոյ մեջ, հայերը Շվեյցարիոյ մեջ, հայերը Սկանդինավիոյ մեջ, հայերը Հունգարիոյ մեջ, հայերը Ռուսիոյ մեջ, հայերը Ասիոյ մեջ, հայերը Ամերիկայի մեջ)։

Գ. Հայկական հարցը (հայկական հարցի ծագումը, հայկական հարցի զարգացումը, հայկական հարցի լուծումը)։

Դ. Հայերը համաշխարհային պատերազմի ժամանակ (հայերը պատերազմի սկիզբը, հայերը պատերազմի ընթացքին, հայերը պատերազմի վերջը)։

Ե. Հայերը հաշտության ժամանակ (հայերը հաշտության ժամանակ, հայերը Ազգերու Լիգայի մեջ)։

Զ. Հայերը Ազգերու Լիգայի մեջ։

Է. Հայերը Ազգերու Լիգայի մեջ (շարունակություն)։

Ը. Հայերը Ազգերու Լիգայի մեջ (շարունակություն)։

Թ. Հայերը Ազգերու Լիգայի մեջ (շարունակություն)։

Ժ. Հայերը Ազգերու Լիգայի մեջ (շարունակություն)։

Ի. Հայերը Ազգերու Լիգայի մեջ (շարունակություն)։

ԺԱ. Հայերը Ազգերու Լիգայի մեջ (շարունակություն)։

ԺԲ. Հայերը Ազգերու Լիգայի մեջ (շարունակություն)։

ԺԳ. Հայերը Ազգերու Լիգայի մեջ (շարունակություն)։

ԺԴ. Հայերը Ազգերու Լիգայի մեջ (շարունակություն)։

ԺԵ. Հայերը Ազգերու Լիգայի մեջ (շարունակություն)։

ԺԶ. Հայերը Ազգերու Լիգայի մեջ (շարունակություն)։

ԺԷ. Հայերը Ազգերու Լիգայի մեջ (շարունակություն)։

ԺԸ. Հայերը Ազգերու Լիգայի մեջ (շարունակություն)։

ԺԹ. Հայերը Ազգերու Լիգայի մեջ (շարունակություն)։

Ի. Հայերը Ազգերու Լիգայի մեջ (շարունակություն)։

ԻԱ. Հայերը Ազգերու Լիգայի մեջ (շարունակություն)։

ԻԲ. Հայերը Ազգերու Լիգայի մեջ (շարունակություն)։

ԻԳ. Հայերը Ազգերու Լիգայի մեջ (շարունակություն)։

ԻԴ. Հայերը Ազգերու Լիգայի մեջ (շարունակություն)։

ԻԵ. Հայերը Ազգերու Լիգայի մեջ (շարունակություն)։

ԻԶ. Հայերը Ազգերու Լիգայի մեջ (շարունակություն)։

ԻԷ. Հայերը Ազգերու Լիգայի մեջ (շարունակություն)։

ԻԸ. Հայերը Ազգերու Լիգայի մեջ (շարունակություն)։

Ի

Մարի, եղբայրը Տիար Աբթին և եղբօրորդին Տիար Սերովբէ որ նոյն. պէս սպաննուեցաւ իր հօրեղբօր հետ մէկտեղ։

Ինք կտակի գործադրման մասին մասնաւոր նպատակ մը նշանակած չլինելով, կիմանանք որ երկու կտակատարները առայժմ կը խորհին երկրագործական վարժարան մը հաստատել Նոր Հայաստանի մէջ։ Արդարև գովելի գաղափար մ'է այդ, նկատի առնելով նման հաստատութեան մը անհրաժեշտ պէտքը երկրագործ հայ ժողովրդին համար։

ՀԱՅ ԿՆՈՋ ՄԸ ՆՈՒԻՐԸ ԻՐ ՉԻՆԻՈՐ ՉԱՒԱԿԻՆ

Ամերիկաի Միացեալ-Նահանգներ (Saint Louis Mo.) քաղաքին մէջ վաղուց հաստատուած է վաճառական Տ. Նշան Ղարաւէֆէրեան իր ընտանիքով մէկտեղ։ Իր որդին, Աբշաւիր, իրրև ամերիկեան երկրացի (citizen) ամերիկեան բանակին մէջ զինուորագրուած լինելով, երկու տարիէ ի վեր Ֆրանսա կը գտնուի։ Չինադաղարի կնքուելէն ի վեր քանի մը ամերիկացի համալսարանական երիտասարդների հետ միացած՝ զինուորական երաժշտախումբ մը կազմած է և Y. M. C. A.ի (Երիտասարդների Քրիստոնէական Ընկերակցութիւն) հովանաւորութեան ներքև նուագահանդէսներ կուտան զանազան տեղեր գտնուող ամերիկացի զինուորներուն։ Այդ երաժշտական խումբի կազմին է փարիզ։ Այցելած են ցարդ Լը-Պէն, Հավռը, Կրընօպլ, Ավեվառ, Իւրիաժ և այլ քաղաքներ։

Տիկին Ղարաւէֆէրեան իր քսզաւակի վերադարձին անոր ընծայելու համար տարիէ մ'ի վեր իր հանգստի ժամերը նուիրելով հիւսեր պատրաստեր է երկու մեգրէն քիչ մ'աւելի երկան և մէկ մեդրէն քիչ մը պակաս լայն գեղակերտ գորգ մը, որի համար գործածեր է 125 կծիկ թել, տասերկու տեսակ գոյներով։ Այս գորգ ունի երկնակապոյտ յատակ մը որ գեղանկար շրջանակի մը մէջ առնուած է և կը ներկայացնէ երկնակամար։ Այն երկնակամարի տակ կը տառնի հոլանի թևերով Ամերիկեան Արծիւ, ոտքին մէջ ծածանող չորս ամերիկեան դրօշակներով շրջապատուած։

Ս. Լուիսի «Փոսթ Տիսփէչ» օրաթերթը այդ գործի մասին ներքոյական մը հրատարակելով, իմիջի այլոց ըսած է. «Հայ մայր մը, ոչ թէ ամերիկացի մայրերին նման իր զինուոր զաւակի համար գուլպայ հիւսած է, այլ 12 տեսակ գոյներով զարդարուած հիանալի գորգ մը, որ կը ներկայացնէ ամերիկեան Դրօշակ և Արծիւ, և որի վրայ նշանակուած է Ապրիլ 6, 1917, Հոներին (Գերմաններին) դէմ Ամերիկաի պատերազմ հրատարակած լինելուն թուականը։ Հայ մայրը այս գորգը պիտի կախէ իր որդիի բնակութեան սենեակին պատէն երբ նա վերադառնայ Ֆրանսայէն։»

Բազաքին նշանաւոր վաճառատունները մէկին անօրէնը կարգալով «Փոսթ Տիսփէչ»ի այդ յօդուածը, նամակով մը խնդրեր է հայ մայրէն չնորհ ընել ցուցադրելու անոր հիւսած գորգը իր վաճառատան ամէնէն աչքառու ցուցափեղկին մէջ։ Տիկինը մի քանի չաբաթի համար միայն փոխ տուեր է իր զաւակի համար հիւսած այդ գորգը, որը հազարաւոր անցորդներ հիացումով դիտեր են այնտեղ։ Գորգին քովը գրուած էր վերտառութիւն մը թէ «Հայ մայր մը հիւսած է այս գորգը իր զինուոր զաւակին ընծայելու համար։»

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՐՄԷՆԻԱՅԻՆ

Շնորհակալութեամբ կը յայտարարենք Արմէնիայի հրատարակութիւնը քակլաերելու համար մեզի հասած հետևեալ նուիրատուութիւնները։

Պելկրատէն (Սերպիա) Սահակ Գէորգեան 150 ֆրանգ։ Սինգափուրէն (Հնդկաստան) Եդգարեան եղբ. 100 ֆր.։ Ջերիքոնէն Ս. Ս. Մինքայէլեան 20 ֆր. և Մ. Յովհաննէսեան 10 ֆր.։ Փաթիզէն Մինասեանց Ամերիկեան 40 ֆր.։ Լօզանէն Երուանդ Տէրվիշեան 30 ֆր.։ կալկաթայէն Յովհաննէս Դալուեանեան 29 ֆր. և Բանդօնգէն Մկրտիչ Տ. Սարգսեան 10 ֆր.։

ԹԻՒՐՔԻԱ

«Շիքակօ Դրիպիւն» լրագիրը կը սէ թէ «Բրիտանական կայսրութեան հպատակ մահմետականներէ մէջ ծագած խռովութիւնները նկատի առնելով, Տ. Լոյտ Ճորճ այժմ կատարելիք է եղեր կ.պոլիսը ուղղանին թողելու և թոյլատրելու որ Թիւրքիոյ ոտք դնելու տեղ մը ունենան եւրոպական մէջ։ Իմացած ենք որ, կը յարէ «Շիքակօ Դրիպիւն», ամերիկեան յանձնաժողովն ալ այս վերջին ծրագրին հակառակ չէ եղեր։»

Հնդկաստանի իսլամներէն պատուիրակութիւն մը եկած է փարիզ որ խաղաղութեան խորհրդաժողովին յայտարարեց թէ Մեղրիայի հպատակ իսլամները որոնք անգլիական դրօշակին տակ կռուեցան Թիւրքիոյ դէմ, իրենց կրօնական զգացման մէջ կը վիրաւորուին եթէ սուլթանը բոլորովին դուրս ձգուի կ.պոլսէն։

Թէև զանազան զրոյցներ կը շրջին, բայց դեռ շատ արշ չէ թէ ո՞ր տէրութիւնը խնամակալութեան յանձնառութիւն պիտի ունենայ և ի՛նչ պայմաններով, կ.պոլսի և Թիւրքիոյ այլ երկրամասերուն վերաբերեալ վերջնական կարգադրութիւնը որոշապէս կը հաստատուի դաշնագրին ստորագրուած ժամանակը։

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Գերման պատուիրակութեան ստորագրած 15օրեայ պայմանաժամը կը լրանար անցած հինգշաբթի օր, յայիս 22ին։ Պատուիրակութեան նախագահ կոմս Պրօքտորֆ Րանձօ ծանուցագիր մը ղրկելով Խաղաղութեան խորհրդաժողովին նախագահ Տ. Գլէմանսօին, յայտարարեց թէ իրենց ներկայացուած դաշնագիրը այնչափ երկար է որ զայն գերմաներէնի թարգմանելու, ուսումնասիրելու և հակառակարկներ խմբագրելու ու զանոնք ֆրանսերէնի և անգլիերէնի թարգմանելու համար անբաւական եղած է 15 օրը։ ուստի խնդրեց մի քանի օր ալ երկարաձգել պայմանաժամը։

Խորհրդաժողովը 7 օր ևս երկարաձգեց պայմանաժամը։ վաղը (յայիս 29) կը վերջանայ նոր պայմանաժամն ալ։ Դաշնակիցները որոշած և իրենց պատրաստութիւնները տեսած են արդէն այն պարագային համար որ Գերմանիան չուզէ ստորագրել իրեն առաջարկուած դաշնագիրը։ Հաւանօրէն մինչև յունիս ամսի կէսը ստորագրուած վերջացած կը լինի այն, արժան համարուած թեթև փոփոխութիւնները մացուելով։

Նախագահ Ուիլսըն կը մեկնի փարիզ մինչև որ Գերմանիաի հետ դաշնագիրը կնքուի։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ԿՐ ՓՆՏՌՈՒԻ

Մնդրէաս Մնդրէասեան, բնիկ Իզմիրցի, նախկին չրջանառարտ Գաղղիոյ Մխիթարեան վարժարանին, կը խնդրուի ուրտառած ժանեան հայ Թերթերէն հրատարակել այս ազդը։

Տեղեկութիւն հաղորդել այս հասցէին՝

Père Philippe Yadigarian, Mekhitha-riste. St. Lazare. Venise (Italie)։

ԾԱԽՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

Արմենիաի խմբագրատան մէջ ծախու կը գտնուին, ի միջի այլոց, և հետևեալ գիրքերը, որոնց արժէքները նշանակուած են իրենց առջև։

Մարսէյլէն դուրս ղրկելու ճանապարհածախքը գնողին վրայ է. ուստի հաշուի դիւրութեան համար կը նշանակենք թէ Մարսէյլի մէջ ծախուելու գիները և թէ փոստով ուրիշ քաղաք ղրկուելու գիները։ (Այս վերջինները փակագծի մէջ դրուած են)։ Արժէքը կանխիկ չստացուած գիրք չղրկուիր։ Արձանագրուած (recommandé-registered) ծրարով ստանալու ուզողները պէտք է 25 սանդիմ աւելի ղրկեն իւրաքանչիւր ծրարի համար որ 2 քիլօէն աւելի պէտք չէ կշռէ։

Վարդան Գէորգեան. — ՋԱՀԱԿԻՐ, Գիրք Ա. Գահիրէ, 1919։

(Հին եւ նոր գրոյների ընտիր կտորներէ կազմուած պատկերազարդ եւ մանրուր տպագրութեամբ հաւաքածոյ մ'է այս որ հաճոյքով եւ հետաքրքրութեամբ կը կարդացուի եւ հայրենասիրական ազնիւ զգացումներով կոգեւորէ ընթերցողները, օգտակար եւ կրթիչ մտքեր տպաւորելով։ Գին 5 ֆր. (5,25)։

Է. տէ Ամիչիս. — ՍԻՐՏ.. Գիրք տղայոց համար։

(Թէեւ հեղինակը «տղայոց համար» պատրաստուած կը ներկայացնէ իր այս գիրքը, բայց ամէն հասակի անձեր այնորմնք գիտեն զգալ, սիրտ ունին եւ կարեւորութիւն կուտան սրտի մշակութեան գործին, մեծ հաճոյքով պիտի կարդան այս գիրքը որ շատ մը լեզուներուն թարգմանուած լինելէ զատ՝ 2 անգամ ալ զանազան անձերէ հայերէնի թարգմանելով տպագրուած է (մէկը Թիֆլիս եւ միւսը Կ.պոլիս) եւ երրորդ անգամ լոյս կը տեսնէ այժմ Վենետկի մէջ աւելի կատարելագործուած թարգմանութեամբ մը որ ըրած է Հ. Ալեքսիս Յովսէփեան։ Բազմաթիւ պատկերներով զարդարուած է։ Իտալերէն բնագիրը 699 անգամ տպագրութեան արժանացած է ցարդ։ 4 ֆր. եւ 20 մնդ. (4,50)։

Ազգասէր (Աշխարհաբեայ ընկերութեան հնդրանքով Հ. Ղ. Ինճիճեանի գրած և նոյն ընկերութեան ծախքով հրատարակուած տետրակ մ'է ազգասիրութեան յորդորող, որի մէջ ցոյց կը տրուին ազգասիրութեան հրաշալի արդիւնքները, հին և նոր ազգերի ազգասէր մեծ մարդերի կատարած գործերէն օրինակներ բերուելով։) Բ. տպգր. 1902։ 2,50 (2,70)։

«ԱՐՄԷՆԻԱ»Ի ՕՒՐՇԻՐԸ

Արմենիաի և տարեշրջանի թիւերն որոնք բոլորովին սպառած են, շատերի հետաքրքրութեան առարկայ դարձած լինելով, այդ շրջանի մէջ Մխիթարեանի գրած առաջնորդող յօդուածներէն գէթ 30ի չափ ամփոփուած են այս Ծուշարարի մէջ որ ուրախալի գիրքով 124 երեսներէ կը բաղկանայ։ Գինն է 1 ֆր. և 40 սանդիմ։

Տարածելու համար մէկ անգամէն 10 օրինակ գնողին կը ղրկենք 10 օրինակը, ապահովագրուած ծրարով 10 ֆրանգի փոխարէն։

Խաչերտեանց.- Կրթասան կամ Քերականութիւն անգղիերէն լեզուի. 2 հատոր., վէրի տակով, զործնական հրահանգներով որոնց Բառգիրքն ալ կայ գործին վերջը։ 2 հատորը 5 ֆր. (ն. 5½ֆր.)։

Նոր Իրագիտութիւն պատկերազարդ։ Երկասիրեց Պօղոս վ. Գաֆեան. Ա. չերջան. Բ. տպգր. 1,60 (1,80)։

Նոյն Բ. չերջան Բ. տպգր. 1,60 (1,80)

ՏՆՕՐԷՆ.—ՄԱՐՍԷՅԻ
ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ
ՄԱՐՍԷՅ։

Հայերէն Տպարան Մ. Փորթուգալեան
Le Gérant: François CARRIERE.
Marseille. — Imprimerie du Midi